

Nadere verkenning natuurbegraven

Door: Arja Nobel (nobel results)
Datum: 11-1-2019

Inhoudsopgave

1. INLEIDING	3
2. BEGRIP NATUURBEGRAVEN	5
3. LIJKBEZORGING IN NEDERLAND	8
3.1 Wettelijk kader	8
3.2 Ontwikkelingen.....	8
4. KENMERKEN NATUURBEGRAVEN.....	9
5. AANDACHTSPUNTEN LOCATIE NATUURBEGRAAFPLAATS.....	11
6. PROGNOSE NATUURLIJK BEGRAVEN GEMEENTE TWENTERAND	13
7. MOGELIJKHEDEN NATUURLIJK BEGRAVEN TWENTERAND	15
7.1 Uitgangspunten	15
7.2 Mogelijkheden op gemeentelijke begraafplaatsen.....	15
7.2.1 Begraafplaats Vriezenveen	15
7.2.2 Begraafplaats Dennenhof Den Ham.....	18
7.2.3 Begraafplaats Sibculoseweg Westerhaar-Vriezenveensewijk	20
7.3 Voorkeur	23
BIJLAGE 1 – MOTIE NATUURBEGRAAFPLAATSEN	27
BIJLAGE 2 – PROGNOSE NATUURBEGRAVEN.....	28
B 2.1 Terugblik.....	28
B 2.2 Vooruitblik.....	30

1. INLEIDING

In juli 2017 is in de gemeenteraad de Kadernota 2018 behandeld. Naar aanleiding daarvan is een motie aangenomen met betrekking tot natuurbegraafplaatsen in gemeente Twenterand. De motie is te vinden in bijlage 1.

Gemeente Twenterand heeft destijds nobel results gevraagd om in enkele A4tjes een beeld te schetsen van natuurbegraven. Welke ontwikkelingen zijn er, wat zijn de kenmerken en met welke aspecten moet rekening gehouden worden. Op basis daarvan is besloten de mogelijkheden voor natuurbegraven/natuurlijk begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen nader te bekijken.

In deze notitie zijn de begrippen natuurbegraven en natuurlijk begraven beschreven. Ook is een verkenning naar de mogelijkheden op de gemeentelijke begraafplaatsen van Twenterand opgenomen en een prognose van de behoefte aan natuurlijk begraven in Twenterand.

Achtergrond natuurbegraven

Natuurbegraven is een vorm van begraven die in het afgelopen decennium in de belangstelling is gekomen. Daarvoor waren twee aanleidingen:

- Ontwikkelingen rond de uitvaart waarbij mensen vaker persoonlijke keuzes wilden maken en op reguliere begraafplaatsen te weinig mogelijkheden zagen om hun wensen te realiseren.
- In 2010 kwam er een abrupt einde aan het systeem van natuur- en landschapssubsidies. Landgoedeigenaren en andere terreinbeheerders gingen op zoek naar nieuwe verdienmodellen om hun terreinen langdurig in stand te houden.

In Nederland zijn ook enkele oudere natuurbegraafplaatsen, zoals de natuurbegraafplaatsen Westerwolde in Assel (Gelderland) en Bergerbos in St. Odiliënberg (Limburg).

Figuur 1: natuurbegraafplaats Bergerbos in St. Odiliënberg (winterbeeld)

De inspiratie voor natuurbegraven komt vooral uit Engeland waar het principe van natuurbegraven (natural burial) in 1991 door het Natural Death Centre werd geïntroduceerd als

alternatief voor reguliere begraafplaatsen. Kenmerkend in Engeland zijn het gebruik van afbreekbare materialen voor de kist of urn en het planten van (inheemse) beplanting – vaak een boom – op het graf waardoor op den duur een natuurgebied ontstaat als levend monument voor komende generaties. In Engeland worden natuurbegraafplaatsen vaak ontwikkeld op voormalige agrarische gronden. Er is een grote variatie aan sferen op natuurbegraafplaatsen in Engeland: van akker tot bos.

2. BEGRIP NATUURBEGRAVEN

Natuurbegraven is (nog) geen afgebakend begrip.

In de motie Natuurbegraafplaatsen van 11 juli 2017 (zie bijlage) is de volgende definitie opgenomen:

“ Een natuurbegraafplaats is een begraafplaats waar de graven in de natuur liggen. Op een reguliere begraafplaats liggen graven in rechte rijen langs verharde paden. Op een natuurbegraafplaats liggen graven in schijnbare willekeur op mooie plaatsen verspreid over het (natuur of bos) gebied. Tussen de graven is meer ruimte, er zijn geen hekken of afrasteringen en ook geen speciaal vervaardigde grafstenen.”

Diverse organisaties hanteren eigen definities voor het begrip natuurbegraafplaats. De BRANA, de branchevereniging voor natuurbegraafplaatsen in Nederland, geeft op haar website (www.brana.nu) de volgende omschrijving:

“Natuurbegraven houdt in dat het lichaam op een organische manier wordt teruggegeven aan de aarde, in een daarvoor bestemd stuk natuur. Respect voor de overledene gaat hand in hand met respect voor natuur en milieu. Een natuurgraf wordt niet geruimd. Daarom betekent natuurbegraven eeuwigdurende rust in de schoonheid van de natuur. Alleen duurzame materialen die zonder problemen weer opgenomen worden in de natuur vergezellen het lichaam. Er zijn geen zorgen over onderhoud en verdere verplichtingen. Want de natuur verzorgt het graf en de natuurbegraafplaats beheert de natuur. Een natuurgraf is integraal onderdeel van de natuur. Een natuurgraf kan worden gemarkeerd door een schijf of sculptuur van onbewerkt hout van geringe afmetingen dat van nature in de omgeving groeit. Een boom kan dienen als grafmarkering.”

Figuur 2: natuurbegraafplaats Maashorst (Schayk), gelegen in natuurgebied De Maashorst.

Figuur 3: natuurbegraven op natuurbegraafplaats Slangenburg, gemeente Doetinchem.

Naast natuurbegraven worden ook de begrippen 'begraven in de natuur' of 'natuurlijk begraven' regelmatig gebruikt. Diverse begraafplaatsbeheerders hebben gekozen om natuurlijk begraven mogelijk te maken op /aan de rand van de bestaande reguliere begraafplaats. Voorbeelden daarvan zijn gemeente Rheden (bosbegrafplaats grenzend aan gebied van Natuurmonumenten), gemeente Ede (grenzend aan gemeentebossen /Natura 2000 gebied), gemeente Doorn (bosgebied grenzend aan gebied van Natuurmonumenten). Ze hanteren hierbij wisselende begrippen. Zo maakt gemeente Ede onderscheid tussen natuurlijk begraven (grafrecht voor 50 jaar) en natuurbegraven (grafrecht voor onbepaalde tijd). Deze gemeenten nog ruimte over op de gemeentelijke begraafplaats en wilden inspelen op de behoefte om in de natuur/in een meer natuurlijke sfeer te begraven. Gemeente Hof van Twente biedt op de Algemene begraafplaats Delden het concept 'begraven in het groen' aan.

Figuur 3: Algemene begraafplaats Delden - veld voor 'begraven in het groen'.

Natuurbegraven en regulier begraven

In verschillende definities wordt een tegenstelling gecreëerd tussen natuurbegraafplaatsen en reguliere begraafplaatsen. Reguliere begraafplaatsen zijn echter niet over een kam te scheren, er zijn grote verschillen in karakter, sfeer en regels. Er zijn diverse reguliere (bos- of park-)

begraafplaatsen waar niet langs (verharde) paden begraven hoeft te worden, zoals begraafplaats Rusthof in Leusden of begraafplaats Westerveld in Velsen. Ook wordt de indruk gewekt dat grafstenen op reguliere begraafplaatsen verplicht zijn, hetgeen veelal niet het geval is. Mensen zijn lang niet altijd bekend met de mogelijkheden die veel reguliere begraafplaatsen bieden.

De wettelijke voorschriften die er voor moeten zorgen dat de vertering van het lijk op goede wijze verloopt, zijn voor alle begraafplaatsen gelijk (zie ook hoofdstuk 3).

Figuur 4: regulier begraven naast natuurlijk begraven en natuurbegraven op de Algemene Begraafplaats Asakkerweg in Ede (voorjaar 2017 na aanleg in de winter 2016-2017).

Figuur 5: natuurbegraven naast regulier begraven op de Hervormde Begraafplaats Haaksbergen.

3. LIJKBEZORGING IN NEDERLAND

3.1 Wettelijk kader

Wet op de lijkbezorging

Lijkbezorging omvat datgene wat er met een menselijk lichaam moet gebeuren na dood te zijn geboren of na te zijn overleden. De Wet op de lijkbezorging (Wlb) regelt de lijkbezorging in Nederland. De Wlb is ook van toepassing op natuurbegraven.

Uitwerkingsvoorschriften Wet op de lijkbezorging

Besluit op de lijkbezorging

Het Besluit op de lijkbezorging bevat een uitwerking en detaillering van de Wlb. In het Besluit zijn met betrekking tot begraven regels gegeven over de kist of ander lijkomhulsel, over de inrichting van een graf en de afstand tussen graven onderling en de afstand van graven tot de erfscheiding.

Met betrekking tot mogelijke locaties voor een natuurbegraafplaats is vooral art. 5 van belang:

- Boven de kist of het omhulsel bevindt zich een laag grond van tenminste 65 cm;
- Ten hoogste drie lijken mogen boven elkaar worden begraven, mits boven elke kist een laag grond van tenminste 30 cm wordt aangebracht.
- De graven bevinden zich tenminste 30 cm boven het niveau van de gemiddeld hoogste grondwaterstand.

Uitgangspunt bij deze regelgeving is dat de vertering van het lijk binnen 10 jaar mogelijk moet zijn.

Lijkomhulselbesluit

In het Lijkomhulselbesluit is aangegeven aan welke eisen een lijk of ander lijkomhulsel moet voldoen. Deze regels zijn opgesteld om er zeker van te zijn dat vertering van het lijk niet wordt geremd door het lijkomhulsel.

3.2 Ontwikkelingen

De 'vraag' naar natuurbegraven past in de trend van een meer persoonlijk afscheid, minder zorg voor het graf, belang hechten aan de plek van het graf en wat goeds willen doen, willen bijdragen aan (instandhouding van) de natuur en aandacht voor duurzaamheid.

In Nederland wordt vaak gekozen voor cremen (2017 -63,8%), omdat de overledene de nabestaanden niet wil belasten met zorg voor een graf, de kosten van een grafmonument en de beslissingen over al dan niet verlengen van het grafrecht en omdat cremen in veel gevallen goedkoper is dan begraven. De branchevereniging (BRANA) ziet natuurbegraven als een alternatief voor cremen, omdat er geen zorg aan een graf besteed hoeft te worden en er geen verlenging van de rechten nodig is en dus geen discussie in de familie over al dan niet verlengen van een graf en hoe dat te betalen.

BRANA verwacht dat op den duur 5-10% van de overledenen zal kiezen voor natuurbegraven.

4. KENMERKEN NATUURBEGRAVEN

Bij natuurbegraven wil men het milieu zo min mogelijk belasten. Dat is bepalend voor de regels die begraafplaatsbeheerders stellen.

Kenmerkend voor natuurbegraven/natuurlijk begraven zijn:

- Afbreekbaar biologisch materiaal voor kist of urn.
- Grafmarkering van een natuurlijk materiaal: een boomschijf of een boom. Op enkele natuurbegraafplaatsen zijn zwerfkeien toegestaan (bijv. begraafplaats Asselt en Algemene begraafplaats Delden).
- Registratie graflocatie via GIS. Een graf met een boomschijf is na verloop van tijd niet meer zichtbaar. De exacte plek van het graf wordt veelal geregistreerd met GPS coördinaten; die plek wordt in het beheerregister opgenomen.
- Begraven in één of twee lagen. Dit hangt samen met de omstandigheden en natuurwaarden van de begraafplaats. Vaak wordt in een laag begraven. Soms zijn beide mogelijkheden aanwezig.
- Uitgiftetermijn van graven. De graven worden vaak uitgegeven voor onbepaalde tijd. Er zijn ook natuurbegraafplaatsen die graven uitgeven voor 25, 30 of 50 jaar en daarna het graf ruimen. Soms zijn er keuzemogelijkheden in bepaalde tijd naast onbepaalde tijd.
- Oppervlakte per graf. De bestaande natuurbegraafplaatsen hebben verschillende dichtheden van graven. Uit onderzoek¹ blijkt dat de oppervlakte per graf varieert van 3-25 m² (opgaven van de (natuur) begraafplaatsbeheerders op websites). Dit is ook afhankelijk van de ligging en het karakter van de natuurbegraafplaats. In een bestaand bos zijn er minder mogelijkheden dan in een nieuw aangelegd open terrein. Soms wordt de capaciteit bepaald door provinciaal of gemeentelijk beleid.
- Keuzevrijheid en reserveren van een graf bij leven is altijd mogelijk. Men kan zelf de plek van het toekomstig graf uitkiezen en die plek reserveren. In de meeste gevallen moeten bij reservering direct de grafrechten betaald worden. De keuze bij leven is onderdeel van het verdienmodel.
- Geen bovengrondse asverstrooiing.

Figuur 6: grafmarkering natuurgraf, natuurbegraafplaats Slangenburg, Doetinchem.

¹ door nobel results in opdracht van gemeente Putten, voorjaar 2017.

BRANAkeurmerk

De branchevereniging BRANA heeft gedragsregels opgesteld, natuurbegraafplaatsen die zich aan deze gedragsregels houden zijn gerechtigd het BRANAkeurmerk te voeren.

Natuurbegraven volgens de gedragsregels van BRANA kenmerkt zich door:

- Afbreekbaar biologisch materiaal voor kist of urn
- Natuurlijke grafmarkering: grafmarkering van een natuurlijk materiaal: een boomschijf of een boom.
- Begraven in één laag: op deze manier wordt een begraafplek maar één keer geopend en verstoord.
- Uitgiftetermijn van graven: er wordt niet geruimd. De graven worden uitgegeven voor onbepaalde tijd.

Verdienmodel

De natuurbegraafplaatsen in handen van private organisaties kennen een bedrijfsmatige exploitatie. Naast de exploitatiemaatschappij wordt vaak een fonds opgericht waarin de financiën en het terreinbeheer worden geregeld voor de instandhouding van de begraafplaats en de aanwezige natuur nadat alle plekken zijn uitgegeven. Deze organisaties doen veel aan voorlichting en promotie om de natuurbegraafplaats(en) bekend te maken. Het verdienmodel is er op gericht om zo snel mogelijk veel graven uit te geven. De rechthebbende betaalt op het moment van koop/reservering van het graf. Veel mensen beginnen hier rond hun 60^e over na te denken en sluiten dan de koop. De gemiddelde leeftijd van overlijden in Nederland ligt boven de 80 jaar. De graven worden nu uitgegeven en de komende 20 – 30 jaar zullen deze mensen begraven worden.

Natuurbegraafplaatsen/gedeelten van gemeentelijke begraafplaatsen zijn onderdeel van de gemeentelijke exploitatie van de begraafplaats. Bij de gemeenten met een natuurbegraafgedeelte kan meestal wel gereserveerd worden. Gemeenten doen over het algemeen niet veel aan voorlichting. Een uitzondering hierop is natuurbegraafplaats Slangenburg, met een eigen website, maandelijkse rondleidingen, e.d.

Figuur 7: buiten en binnenaula natuurbegraafplaats De Hoevens, Alphen (NB) en binnenaula natuurbegraafplaats Slangenburg.

5. AANDACHTSPUNTEN LOCATIE NATUURBEGRAAFPLAATS

Voor de keuze van een locatie is het van belang om te weten dat een natuurbegraafplaats ook gewoon een begraafplaats is. Zij moet voldoen aan de eisen die hiervoor in de ruimtelijke ordening en vanuit het oogpunt van milieu(hygiëne) worden gesteld.

Bij de locatiekeuze van een natuurbegraafplaats zijn aantal aandachtspunten een rol. Dit zijn:

- Omvang van de natuurbegraafplaats.
- Gewenst karakter van de natuurbegraafplaats en inpassing in het landschap.
- Afstand tot andere bestemmingen. In het kader van een goede ruimtelijke ordening is ruimtelijke afstemming tussen bedrijfsactiviteiten, voorzieningen en gevoelige functies (zoals woningen) noodzakelijk. Bij deze afstemming kan de basiszoneringslijst van de VNG-brochure Bedrijven en milieuzonering (2009) gebruikt worden. Hierin wordt voor begraafplaatsen een richtafstand van 10 m aangegeven.
- Privacy. Een begraafplaats is een plek waar de privacy van nabestaanden gewaarborgd moet zijn. Aan de andere kant zullen omwonenden en passanten geen hinder moeten ondervinden door activiteiten op de begraafplaats. Ligging van een natuurbegraafplaats ten opzichte van woningen, wandelpaden, e.d. is een aandachtspunt.
- Verkeer en parkeren. Een natuurbegraafplaats leidt tot (extra) verkeersbewegingen. Hoeveel dat er zijn, is afhankelijk van de plannen en omvang van de begraafplaats, het aantal uitvaarten dat per dag of week plaatsvindt en het bezoek van de nabestaanden. De natuurbegraafplaats moet voldoende bereikbaar zijn en heeft ook parkeerruimte nodig.

Figuur 8: natuurbegraafplaats De Hoevens te Alphen (NB) open gedeelte, 2 jaar na aanleg.

- Bodem. De bodem dient geschikt te zijn voor de nieuwe functie. De bodem van een begraafplaats moet een zo groot mogelijk luchthoudend poriënvolume hebben, zodat voldoende zuurstoftoetreding is gewaarborgd om een aerobe vertering mogelijk te maken.
- Grondwater. De grondwaterstand moet voldoende diep zijn. De eis is dat de onderkant van een graf zich minimaal 30 cm boven de gemiddeld hoogste grondwaterstand ter plekke bevindt. Dit betekent bij een enkelgraf dat het grondwater tot minimaal 1,40 m onder maaiveld komt en bij dubbeldiep begraven minimaal 2,15 meter onder maaiveld.
- Geluid. Voor een natuurbegraafplaats is het belangrijk dat deze in een rustige omgeving ligt. Men wil de natuur beleven. Wegverkeerslawaaï of lawaaï van recreatie/sport/bedrijven kan zeer storend zijn.

Het machinaal delven van een graf veroorzaakt geluid. Ook tijdens een uitvaart zal er geluid zijn bij het afscheid en door het verkeer.

- Natuurwaarde/verstoring van de natuur. In het Alterrapport 'Terug naar de natuur – mogelijke effecten van natuurbegraven, asverstrooien en urnbijzetting van natuurgebieden' (2009) wordt de conclusie getrokken dat de milieubelasting door begraven van stoffelijke resten of asurnen en door verstrooien van crematie-as in natuurterreinen verwaarloosbaar is.

Voor de natuur kan natuurbegraven wel gevolgen hebben, door het bezoek, door de effecten van begraven en andere werkzaamheden. Hoe groot de verstoring is/kan zijn is mede afhankelijk van de locatie en het natuurtype waarin de natuurbegraafplaats wordt aangelegd. Aanleg van een natuurbegraafplaats op voormalig agrarisch land of een ander terrein met een lage natuurwaarde kan een positieve bijdrage aan de natuur opleveren.

- Natuurbegraafplaats ten opzichte van andere functies in de natuur. Bos- en natuurgebieden hebben vaak ook een recreatieve functie. Men kan er wandelen of fietsen. Een natuurbegraafplaats betekent dat ook recreanten hiermee geconfronteerd kunnen worden.
- Natuurbegraafplaats met of zonder hek. Natuurbegraafplaatsen zijn onderdeel van de omringende natuur. Om barrièrewerking voor dieren te voorkomen, is het niet wenselijk een hek om de begraafplaats te plaatsen. Echter daar waar de natuurbegraafplaats grenst aan andere functies (bijvoorbeeld een doorgaande weg of landbouwgebied) kan een hek noodzakelijk zijn. Ook kan het nodig zijn om een hek met poort/veerooster te plaatsen als in het omliggend gebied wilde zwijnen, vossen of loslopende honden voorkomen. Dan bestaat het risico van opgraven of het omploegen van de bovenlaag van het terrein.

Natuurlijk begraven op bestaande begraafplaats

Wanneer gekozen wordt voor natuurlijk begraven op een bestaande gemeentelijke begraafplaats zijn de aandachtspunten afstand tot andere bestemmingen, verkeer en parkeren, verstoring van de natuur en wel/niet een hek om de begraafplaats niet van belang. Er zijn al keuzes gemaakt. Ook zal aan voldaan zijn aan de voorwaarden voor goede ontwatering en luchttoetreding in de bodem.

Een rustige ligging en een natuurlijke sfeer blijven belangrijk. Natuurlijk begraven kan benut worden om de natuurwaarde en de natuurlijke belevingswaarde van de begraafplaats te versterken.

6. PROGNOSE NATUURLIJK BEGRAVEN GEMEENTE TWENTERAND

De 'vraag' naar natuurbegraven past in de trend van een meer persoonlijk afscheid, minder zorg voor het graf, belang hechten aan de plek van het graf en wat goeds willen doen, willen bijdragen aan (instandhouding van) de natuur en duurzaamheid.

In Nederland wordt vaak gekozen voor cremieren omdat de overledene de nabestaanden niet wil belasten met zorg voor een graf, de kosten van een grafmonument en de beslissingen over al dan niet verlengen van het grafrecht en omdat cremieren in veel gevallen goedkoper is dan begraven. De branchevereniging (BRANA) ziet natuurbegraven als een alternatief voor cremieren, omdat er geen zorg aan een graf besteed hoeft te worden en er geen verlenging van de rechten nodig is (indien graven voor onbepaalde tijd worden uitgegeven) en er dus geen discussie in de familie over al dan niet verlengen en hoe dat te betalen.

BRANA verwacht dat op den duur 5-10% van de overledenen zal kiezen voor natuurbegraven.

Voor de nadere verkenning is het van belang enig inzicht te hebben in de te verwachten behoefte aan natuurbegraven/een natuurlijk graf in Twenterand. De behoefte is bepalend voor de benodigde oppervlakte.

Uitgangspunten bij deze prognose:

- Een natuurlijk graf op een van de gemeentelijke begraafplaatsen (locatie nog te kiezen, zie hoofdstuk 7);
- Verwachting BRANA: 5-10% van de overledenen kiest voor natuurbegraven;
- Er is geen rekening gehouden met inwoners van andere gemeenten die kiezen voor natuurbegraven/natuurlijk begraven op een gemeentelijke begraafplaats in Twenterand om de eenvoudige reden dat hiervan geen enkele inschatting is te maken.

Een factor die ook meespeelt is in hoeverre inwoners van Twenterand kiezen voor een meer traditioneel graf op de begraafplaats in hun dorp of voor een natuurlijk graf in een andere kern? Dat is lastig in te schatten.

Prognose behoefte natuurlijk begraven

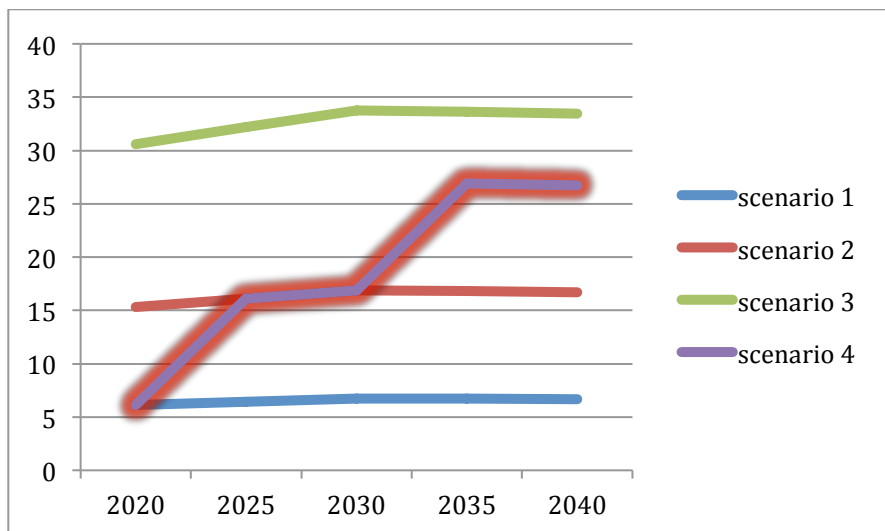
Op basis van de ontwikkeling van het aantal inwoners en het sterftcijfer in Twenterand is een prognose gemaakt voor de behoefte aan natuurlijk begraven bij inwoners van gemeente Twenterand. Voor de berekeningen wordt verwezen naar bijlage 2.

Met betrekking tot natuurbegraven lopen de verwachtingen uiteen.

Voor deze verkenning zijn 4 scenario's verkend.

scenario	1	2	3	4
Aandeel natuurbegraven	2%	5%	10%	2020: 2% 2025 en 2030: 5% 2035 en 2040: 10%

De combinatie van de prognose sterfgevallen en bovenstaande scenario's is in onderstaande figuur in beeld gebracht. Een groeiscenario is het meest waarschijnlijk.

Figuur 9: prognose aantallen natuurlijk begraven per jaar door inwoners gemeente Twenterand in verschillende scenario's.

In onderstaande tabel is het groeiscenario vertaald in concrete cijfers.

Jaar	Prognose aantal/jaar
2020	6
2025	16
2030	17
2035	27
2040	27

7. MOGELIJKHEDEN NATUURLIJK BEGRAVEN TWENTERAND

7.1 Uitgangspunten

Voor natuurlijk begraven op de gemeentelijke begraafplaatsen in Twenterand zijn de volgende uitgangspunten van belang:

- Uitgifte van graven voor onbepaalde tijd.
- Maximaal 2 begraven in een graf (in 2 lagen). Keuzemogelijkheid voor een of twee laags begraven per graf. Er worden gebieden aangewezen waar in een of in twee lagen begraven kan worden.
- Mogelijkheid voor urnengraven, max 2 urnen. Geen asverstrooiing, bovengronds noch ondergronds.
- Oppervlakte per graf 10 m² (4x2,5 m²). Deze worden uitgezet in een stramien. De plek van het graf wordt door de gemeente bepaald.
- Biologisch afbreekmateriaal voor kist of urn.
- Grafmarkering met een boomschijf, die door de gemeente geleverd wordt. Als deze verrot is mag deze niet vervangen worden.
- Geen bloemen, kaarsen en andere zaken op het graf. Bloemen die bij de begrafenis worden neergelegd worden na 2 weken verwijderd.
- Er worden plekken aangegeven waar een boom op het graf geplant kan worden. Bij tweelaags graf kan de boom pas na de tweede begraafing geplant worden.

7.2 Mogelijkheden op gemeentelijke begraafplaatsen

Gemeente Twenterand heeft 6 gemeentelijke begraafplaatsen:

- Weemestraat Vriezenveen
- Sibculoseweg Westerhaar-Vriezenveensewijk
- Striepeweg Bruinehaar
- Molenstraat Den Ham
- Hammerweg Vroomshoop
- Dennenhof, Dennenweg Den Ham.

Drie begraafplaatsen komen niet in aanmerking voor natuurbegraven. De begraafplaats aan de Striepeweg ligt zeer landelijk, in een mooi gebied. Echter deze is te klein om natuurlijk begraven mogelijk te maken en ze kan niet worden uitgebreid. De begraafplaats aan de Hammerweg in Vroomshoop ligt midden in het dorp en er is weinig ruimte beschikbaar. Dit laatste geldt ook voor de begraafplaats aan de Molenstraat in Den Ham.

De mogelijkheden op de begraafplaatsen in Vriezenveen, Dennenhof Den Ham en Sibculoseweg Westerhaar-Vriezenveensewijk zijn nader verkend.

7.2.1 Begraafplaats Vriezenveen

Op deze begraafplaats zijn drie gedeelten te onderscheiden: het oude deel aan de westkant van de Weemestraat, het nieuwere gedeelte aan de oostkant van de Weemestraat en de uitbreiding aan de noordkant van de watergang.

Deze uitbreiding is sinds half 2009 in gebruik.

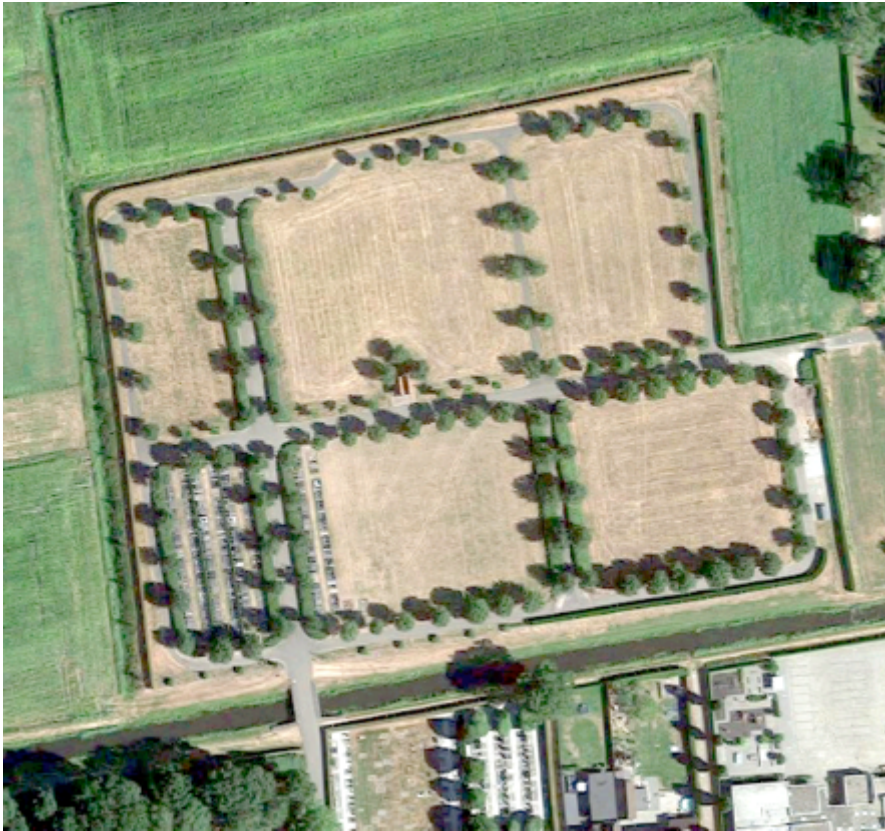

Figuur 10: luchtfoto begraafplaats Weemestraat Vriezenveen (Googlemaps januari 2019). De uitbreiding ligt aan de noordkant (bovenkant van de foto).

Figuur 11: uitbreiding gedeeltelijk in gebruik met traditioneel begraven.

Op de velden aan de noordkant, rond het schuilhuisje, is nog niet begraven. Het zijn open velden omgeven door hagen en voorzien van enkele bomen.

Figuur 12: ruimte beschikbaar op uitbreiding (Googlemaps januari 2019).

Deze ruimte is geschikt om in te zetten voor natuurlijk begraven. De velden zijn van voldoende omvang om een natuurlijke sfeer te creëren. De lanen zorgen voor een indeling van het gebied en daarmee van een begrenzing van natuurbegraven en traditioneel begraven. Deze velden liggen bovendien dicht tegen het omringende landschap en het is er rustig.

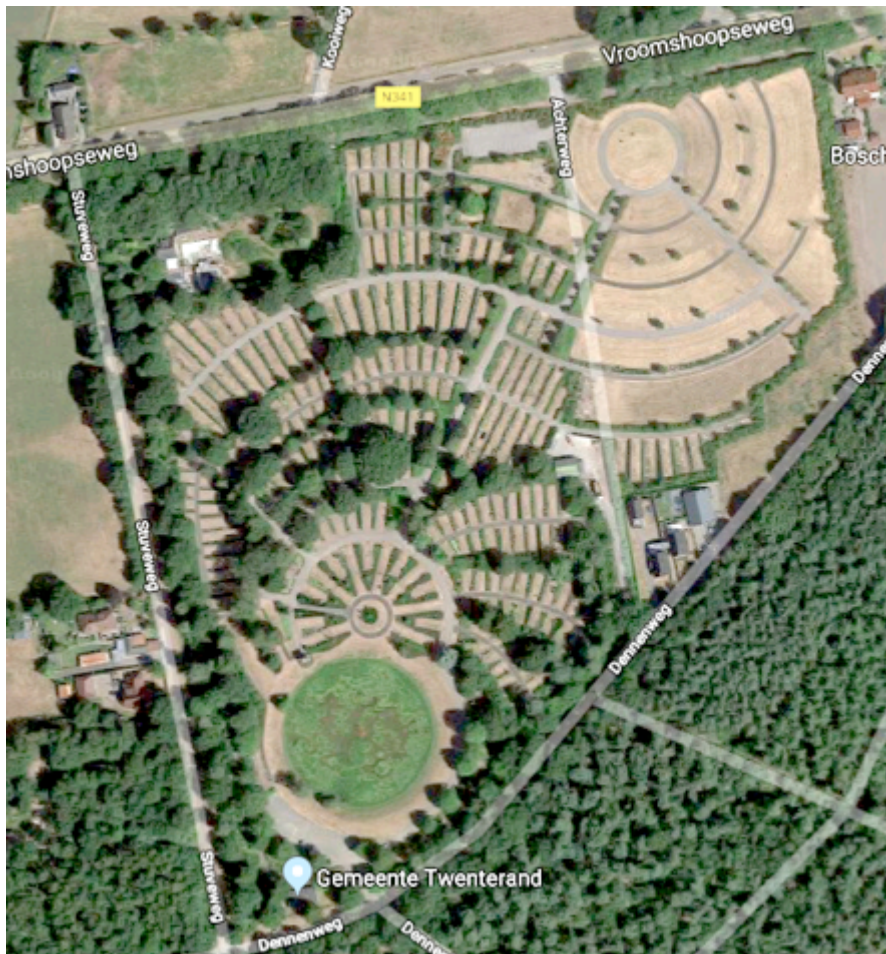
Figuur 13: lanen scheiden de grasvelden.

De strakke hoofdindeling van de begraafplaats sluit aan op de structuur van het omliggende landschap.

Door aanvullende (boom)beplanting kan de ruimte worden ingedeeld en een natuurlijker uitstraling krijgen. Een aangepast maaibeeld en inzaaien met kruidenrijke mengsels kunnen hieraan ook bijdragen. Met beperkte investeringen kan deze ruimte worden ingezet voor natuurbegraven.

7.2.2 Begraafplaats Dennenhof Den Ham

Begraafplaats Dennenhof ligt in het buitengebied en grenst aan een bosgebied. De begraafplaats wordt gekenmerkt door een ronde vijver die de opzet van de begraafplaats bepaalt. Gebogen lijnen, steeds verder van de vijver vormen het basispatroon. Daartussen liggen grafvelden.

Figuur 14: luchtfoto begraafplaats Dennenhof (Googlemaps januari 2019).

Figuur 15: Vijver en gebogen lijnen.

Recentelijk is aan de oostzijde een nieuw gedeelte ingericht. Hier komen de gebogen lijnen terug.

Figuur 16: Uitbreiding met gebogen lijnen.

De gebogen lijnen, de oudere beplanting op de begraafplaats en het bos op de achtergrond zorgen voor een natuurlijke sfeer.

Figuur 17: Ruimte op de uitbreiding (Googlemaps januari 2019, de Achterweg die zichtbaar is, bestaat niet meer).

Op de uitbreiding is al begonnen met begraven. Er is echter nog wel ruimte beschikbaar. Nadeel is het geluid van de provinciale weg N341, dat duidelijk hoorbaar is op de uitbreiding. En afbreuk doet aan de natuurlijke sfeer.

7.2.3 Begraafplaats Sibculoseweg Westerhaar-Vriezenveensewijk

De begraafplaats aan de Sibculoseweg weg in Westerhaar-Vriezenveensewijk is in 2011 uitgebreid aan de zuidzijde van de Haarweg.

Figuur 18: Luchtfoto begraafplaats Westerhaar-Vriezenveensewijk (Googlemaps januari 2019). De uitbreiding ligt aan de zuidzijde (onderkant van de foto).

In 2010 is het bestemmingsplan aangepast. Het bestemmingsplan biedt meer ruimte dan het deel dat is aangelegd. In de ontwerpschets, zie figuur 19, zijn vier grafvelden aangegeven. Alleen het noordelijk deel, velden A en B zijn aangelegd. Veld A is inmiddels vol, er is gestart met begraven op veld. B.

Figuur 19: Ontwerpschets uitbreiding begraafplaats.

De uitbreiding ligt in een gebied met een kleinschalig karakter en veel groen.

Figuur 20: Luchtfoto uitbreiding begraafplaats (Googlemaps januari 2019).

Figuur 21: Uitbreiding veld B.

Figuur 22: Schuilhuisje en begraven op veld A, groene omgeving.

Figuur 23: Nog niet ingericht deel van de uitbreiding, velden B en C.

Het deel dat nog niet is ingericht bestaat uit 2 singels met bomen en struiken met daartussen een braakliggende gedeelte. Aan de westkant daarvan ligt een gedeelte dat nu nog als weiland in gebruik is. Ook dit gebied is kleinschalig, groen en rustig. Het biedt mogelijkheden voor

natuurbegraven/natuurlijk begraven. De aanwezige natuurlijke sfeer kan benut worden. Dit nog niet ingerichte gedeelte is goed bereikbaar door het pad dat vanaf de toegangsweg met parkeerplaatsen aan de westkant van de uitbreiding loopt tot achter aan de huidige uitbreiding. Bodemonderzoek² dat is uitgevoerd bij de aanpassing van het bestemmingsplan geeft dat het hier gaat om grotendeels vergraven hoogveengebied. Het gebied heeft een lemige en enige bovenlaag, die moet worden afgegraven voordat begraven kan worden. De af te graven laag is tussen de 0,6 en 2,3 meter dik.

Een ander aandachtspunt vormt de ontwateringsdiepte. Afhankelijk van de keuze voor enkeldiep of dubbeldiep begraven is een drooglegging nodig van 1,40 m resp. 2,15 m. Aan deze ontwateringseis wordt in de bestaande situatie voldaan. Omdat de bovengrond moet worden afgegraven, is begraven in twee lagen hier niet meer mogelijk. In een gedeelte van het terrein kan nog wel in een laag begraven worden.

De uitbreiding past in het bestemmingsplan.

Figuur 24: bestemmingsplankaart, bestemmingsplan uitbreiding begraafplaats 2010.

7.3 Voorkeur

Op 3 gemeentelijke begraafplaatsen is ruimte voor natuurlijk begraven:

- Begraafplaats Vriezenveen
- Begraafplaats Dennenhof
- Begraafplaats Westerhaar

Onderstaand een vergelijking van de drie locaties.

² Grontmij, 25 november 2010

Criteria	Vriezenveen	Dennenhof	Westerhaar
Ruimte direct beschikbaar	++	++	--
Rustige omgeving	+	--	++
Natuurlijke omgeving/sfeer	0	0	++
Ligging t.o.v. andere functies	+	+	+
Bereikbaarheid (verkeer)	++	++	++
Parkeren	++	++	++

Figuur 25: Vergelijking locaties voor natuurbegraven

De conclusie van de vergelijking is dat de locatie Westerhaar qua sfeer en natuurlijke omgeving het beste scoort. Echter er moet veel grondwerk verzet worden om de locatie geschikt te maken voor begraven. Dit kost tijd en geld. Daarmee verschuift de voorkeur naar de begraafplaats in Vriezenveen.

Op de uitbreiding van begraafplaats Vriezenveen is voldoende ruimte beschikbaar, die direct gebruikt kan worden.

Figuur 26: Voorstel veld waar gestart kan worden met natuurlijk begraven.

Bij de keuze voor de uitbreiding van de begraafplaats Vriezenveen is het belangrijk om na te denken hoe dit gedeelte een meer natuurlijke sfeer kan krijgen. Dit zal in een ontwerp uitgewerkt moeten worden.

Het veld dat in figuur 26 is aangegeven is ongeveer 3300 m² groot. Rekening houdend met ruimte voor paden en boomgroepen kan ongeveer 2500 m² uitgegeven worden. In dit veld staat een schuilhuisje, dat goed past in de natuurlijke sfeer.

Figuur 27: Veld dat wordt voorgesteld voor natuurlijk begraven.

Uitgaande van 2500 m² uit te geven terrein en een grafoppervlakte van 10 m² is er ruimte voor 250 natuurlijke graven. Uitgaande van de prognose voor natuurlijk begraven in Twenterand (hoofdstuk 6) zou op deze plek ruimte zijn voor natuurlijk begraven tot en met 2035.

colofon:

opdrachtgever: gemeente Twenterand
advies en foto's door Arja Nobel

nobel results

proces- en projectmanagement

arja nobel

riesenberg 23

3453 pe de meern

mobiel (06) 250 81 257

e-mail info@nobelresults.nl

website www.nobelresults.nl

Fractie Laarman

Motie: Natuurbegraafplaatsen

De raad van de gemeente Twenterand in vergadering bijeen op 11 juli 2017, behandelend de Kadernota 2018

Constatierende dat:

- Natuurbegraven een nieuw fenomeen is in Nederland en er steeds meer Natuurbegraafplaatsen komen, dit als gevolg van 'vraag naar' uit de bevolking [Rapport Alterra Wageningen UR ©2013]

- Een natuurbegraafplaats is een begraafplaats waar de graven in de natuur liggen. Op een reguliere begraafplaats liggen graven in rechte rijen langs verharde paden. Op een natuurbegraafplaats liggen graven in schijnbare willekeur op mooie plaatsen verspreid over het (natuur of bos) gebied. Tussen de graven is meer ruimte, er zijn geen hekken of afsteringen en ook geen speciaal vervaardigde grafstenen.

Overwegende dat:

- De prijzen voor een graf op een Natuurbegraafplaats zijn in verhouding een stuk lager dan bij een traditionele begraafplaats. Dit komt onder andere doordat er geen kosten zijn voor het onderhoud van een graf of de verlenging van grafrechten.

- Nabestaande(n) krijgen niet te maken met hoge kosten voor een grafmonument.

Verzoekt het college:

In beeld te brengen of begraven op natuurbegraafplaatsen in de gemeente Twenterand mogelijk is. Waarbij aspecten aan de orde komen als; zijn er geschikte locaties, hoeveel graven zijn mogelijk en wat zijn de kosten voor gemeente en nabestaande(n).

Vriezenveen, dinsdag 11 juli 2017

Namens,

GBT : Mark Peters, fractievoorzitter

PvdA : Stephan Reusken, fractievoorzitter

VVD : Chris Weiraven, fractievoorzitter

D66 : Tonny v/d Cozijne, fractievoorzitter

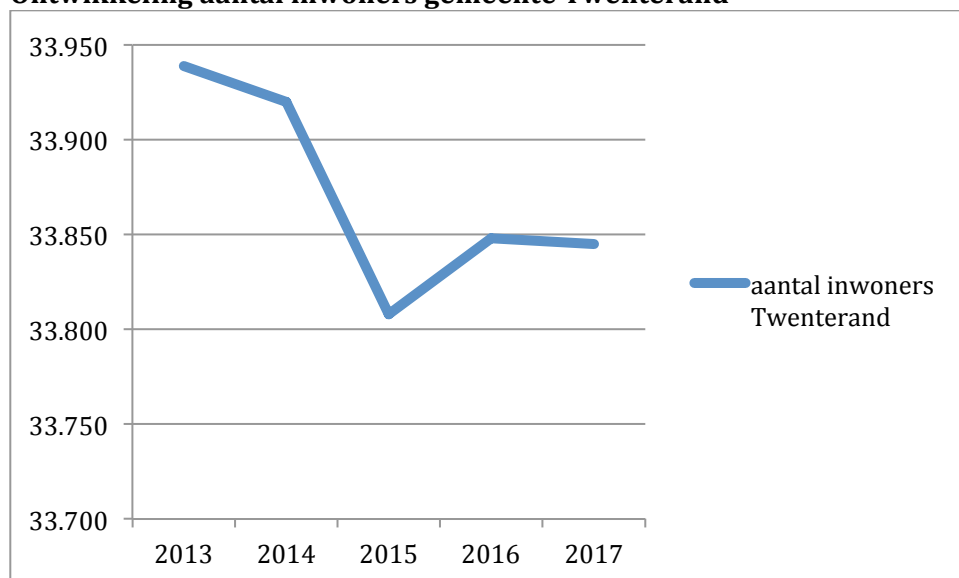
FL : Gerrit Laarman, fractievoorzitter

Raadsvergadering d.d. 11-7-2017
 - z.h.st. aangenomen
 - aangehouden / overgenomen
 - na h.st. aangenomen / verworpen met
 20. stemmen voor en 2. stemmen tegen
 De fractie SGP stemde
 tegen.

BIJLAGE 2 - PROGNOSE NATUURBEGRAVEN

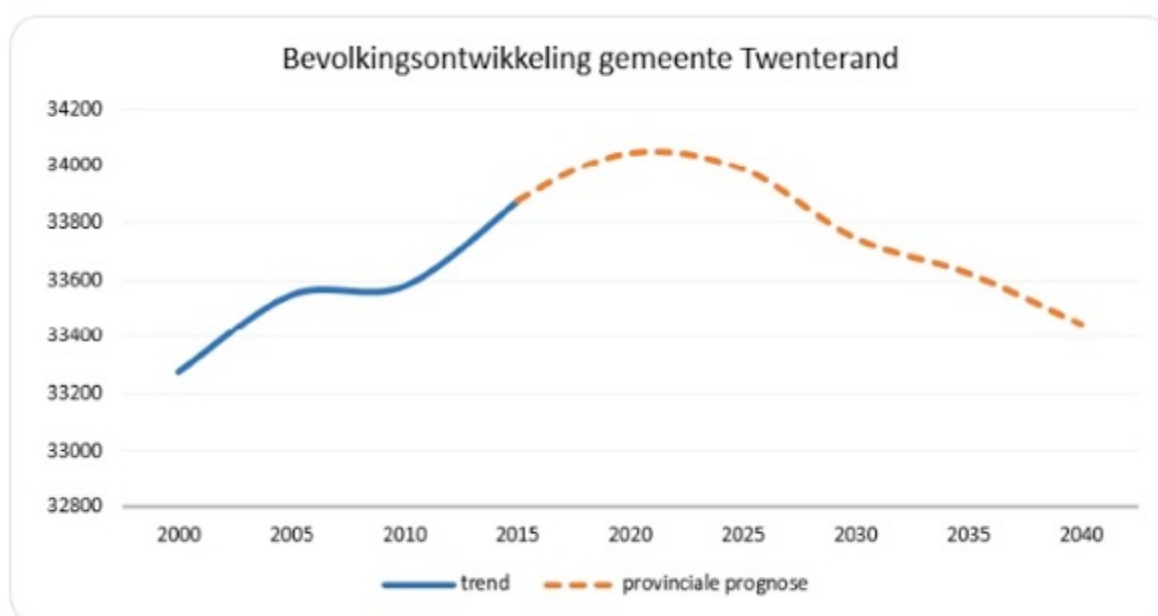
B 2.1 Terugblik

Ontwikkeling aantal inwoners gemeente Twenterand

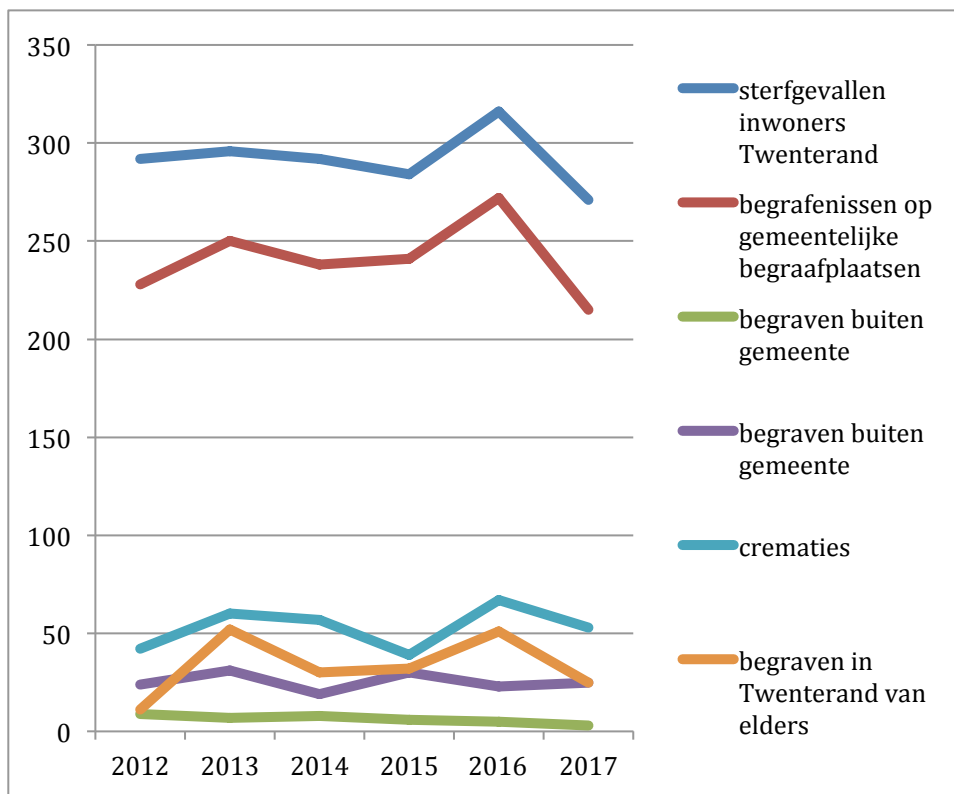
Figuur 1: ontwikkeling aantal inwoners gemeente Twenterand (aantal inwoners op 1 januari).

Het aantal inwoners in de afgelopen vijf jaar is circa 33.850.

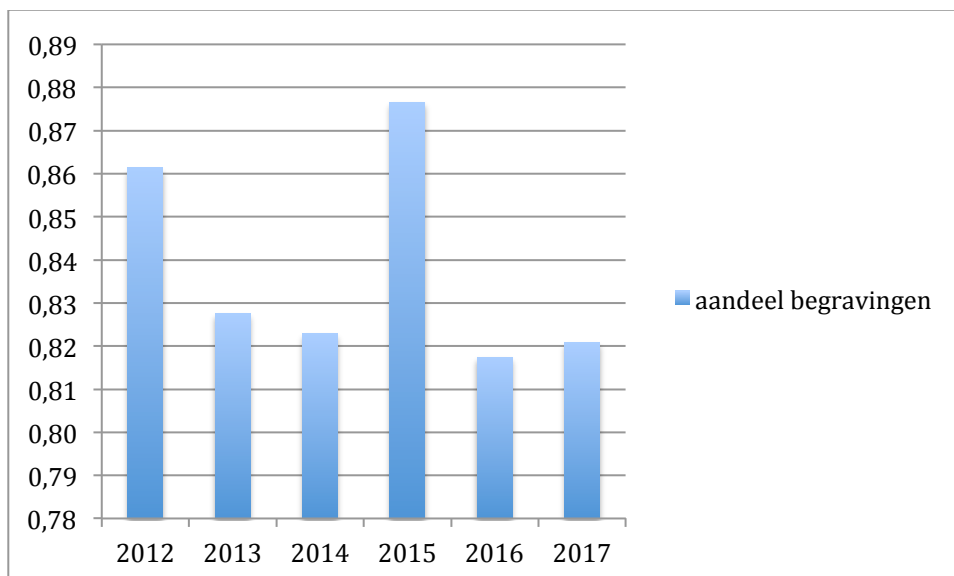
Figuur 2: bevolkingsontwikkeling gemeente Twenterand (bron: woningmarktanalyse door KAW, mei 2017).

Ontwikkeling begraven en cremeren

Figuur 3: overzicht aantallen begravingen en crematies gemeente Twenterand, periode 2012-2017.

Het aandeel begravingen schommelt enigszins. Gemiddeld werd in de afgelopen 83% van de overleden inwoners van Twenterand begraven.

Figuur 4: overzicht aandeel begravingen inwoners gemeente Twenterand, periode 2012-2017.

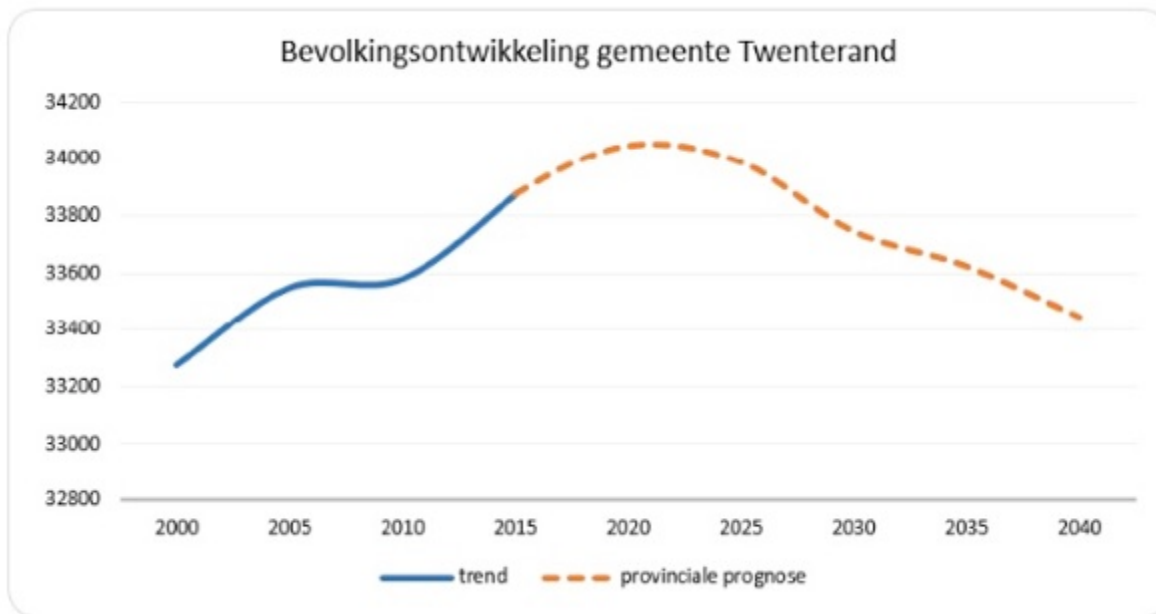
B 2.2 Vooruitblik

Voor een prognose van de behoefte aan natuurbegraven/natuurlijk begraven zijn de volgende zaken van belang:

- Ontwikkeling aantal inwoners gemeente Twenterand
- Ontwikkeling sterftcijfer gemeente Twenterand
- Aandeel natuurbegraven t.o.v. aantal sterfgevallen

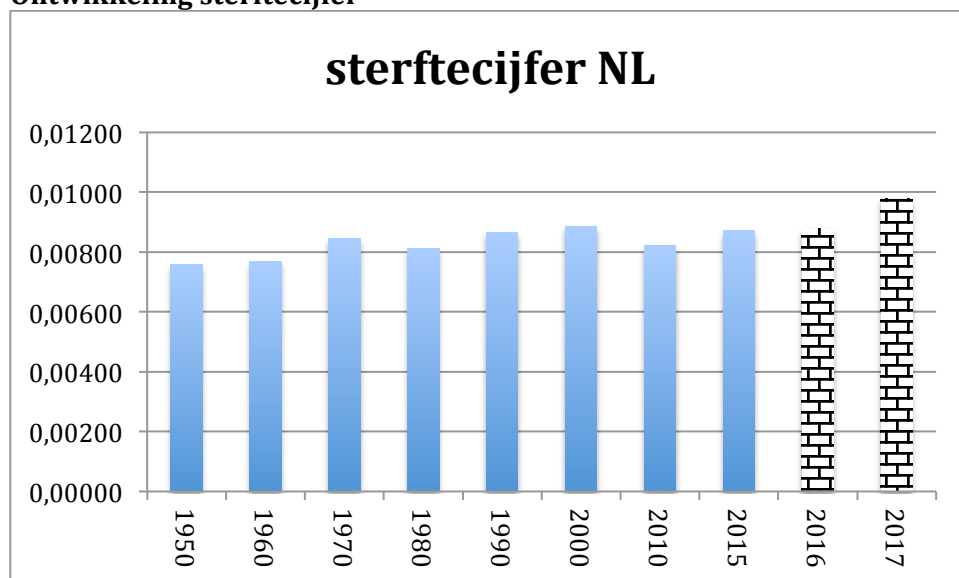
Ontwikkeling aantal inwoners

Naar verwachting daalt het aantal inwoners van de gemeente Twenterand vanaf 2020.

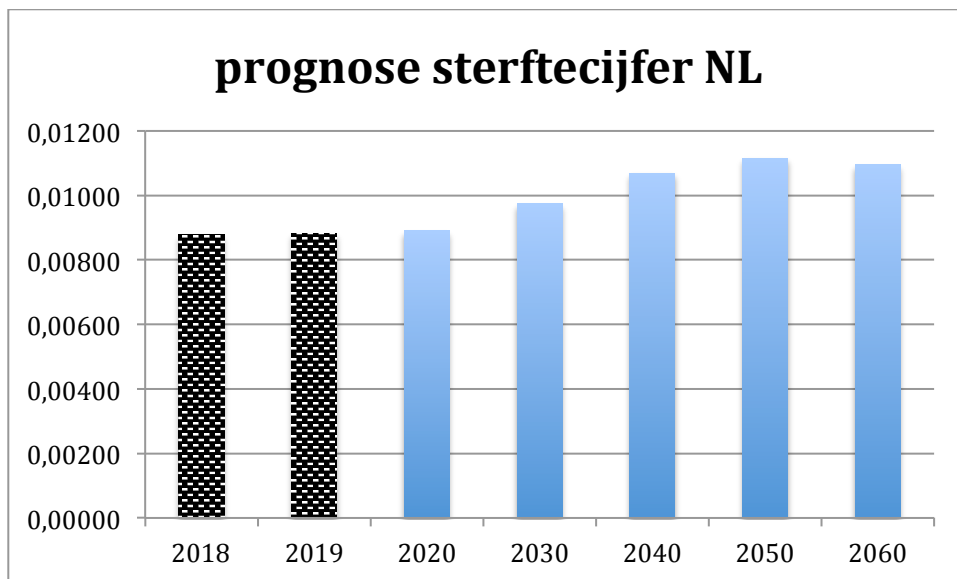

Figuur 5: bevolkingsontwikkeling gemeente Twenterand (bron: woningmarktanalyse door KAW, mei 2017).

Ontwikkeling sterftcijfer

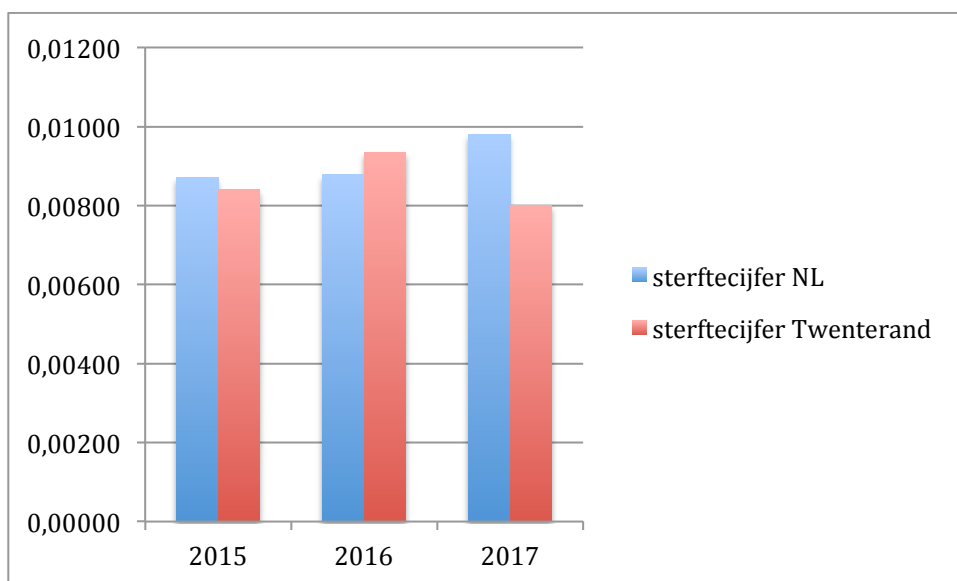

Figuur 6: ontwikkeling sterftcijfer Nederland 1950-2017 (bron: CBS).

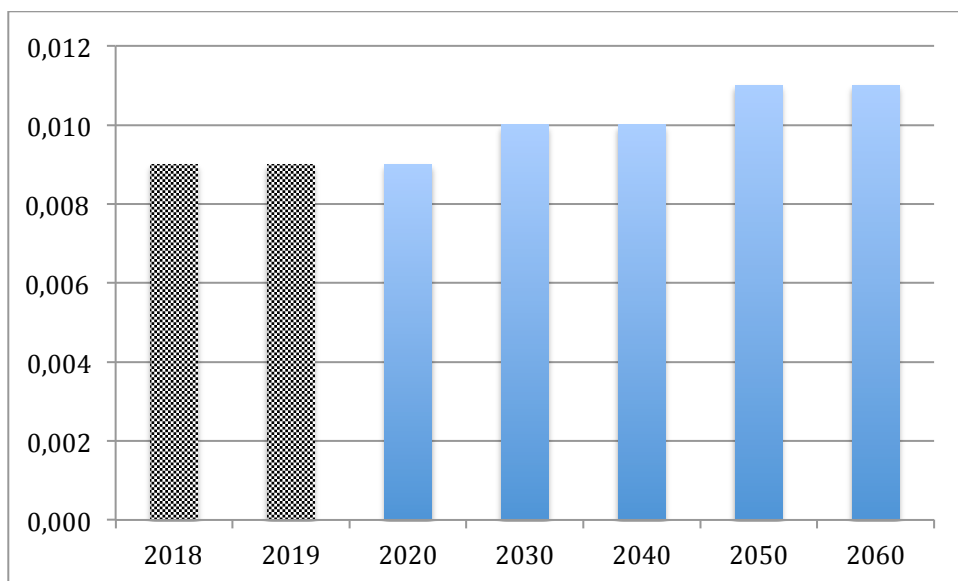
Figuur 7: Prognose sterftecijfer Nederland 2018-2060 (bron: CBS).

Er is niet veel informatie beschikbaar over het sterftecijfer in Twenterand. Alleen voor de jaren 2015-2017 is een vergelijking tussen Twenterand en Nederland mogelijk.

Figuur 8: Vergelijking sterftecijfer Nederland en gemeente Twenterand.

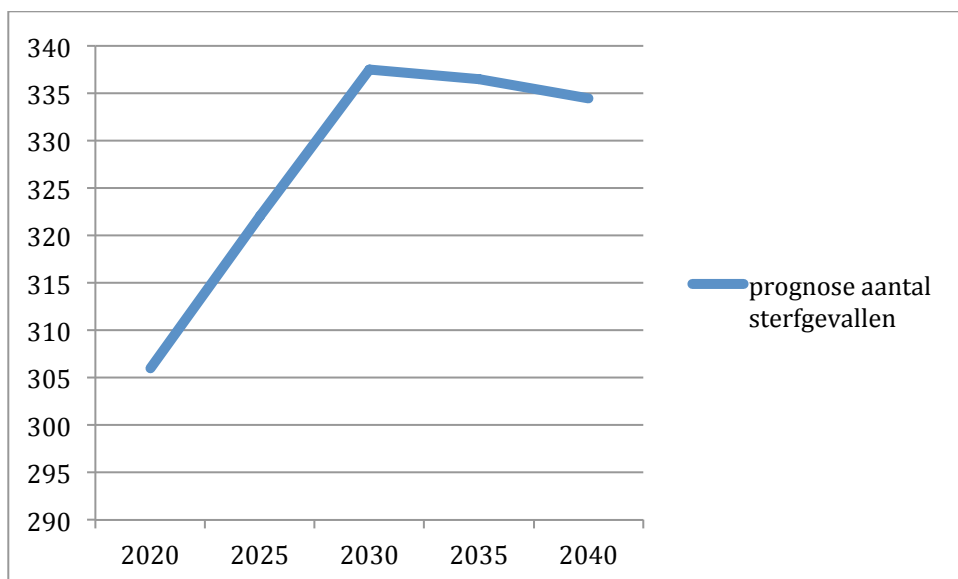
Op basis van bovenstaand vergelijking is een aanname gedaan.

Figuur 9: Aanname sterftcijfer gemeente Twenterand.

Prognose sterfgevallen

De combinatie van de prognose van het aantal inwoners en de aanname van het sterftcijfer leidt tot een prognose van het aantal sterfgevallen.

Figuur 10. Prognose sterfgevallen gemeente Twenterand periode 2020-2040 (gebaseerd op aantal inwoners uit Marktanalyse woningmarkt en aanname sterftcijfer)

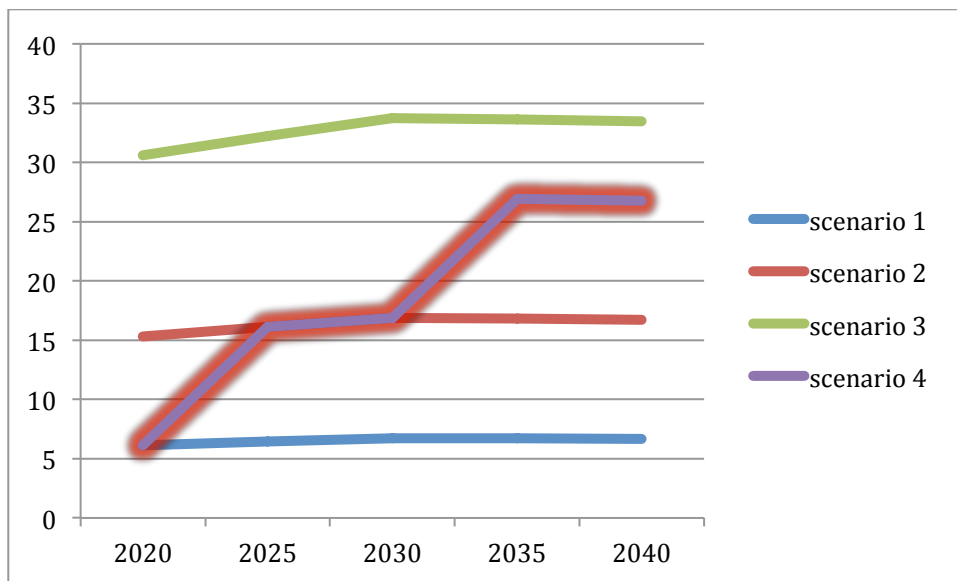
Prognose behoefte natuurlijk begraven

Met betrekking tot natuurlijk begraven lopen de verwachtingen uiteen.

Voor deze verkenning zijn 4 scenario's verkend.

scenario	1	2	3	4
Aandeel natuurbegraven	2%	5%	10%	2020: 2% 2025 en 2030: 5% 2035 en 2040: 10%

De combinatie van de prognose sterfgevallen (figuur 10) en bovenstaande scenario's is in onderstaande figuur in beeld gebracht. Een groeiscenario is het meest waarschijnlijk.

Figuur 11: prognose aantallen natuurlijk begraven per jaar inwoners gemeente Twenterand in verschillende scenario's.